

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

Dřevoryt a dřevořez v ilustraci
BETON

Sabina Kafková

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Ilustrace Grafika

Bakalářská práce

Dřevoryt a dřevořez v ilustraci
BETON

Sabina Kafková

Vedoucí práce: prof. akad. mal. Mikoláš Axmann
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracoval samostatně a nejedná se o plagiát.

Praha, duben 2019

.....

podpis autora

Obsah:

	Úvodem	5
1.	Motivace k výběru tématu	6
1.1.	Koncept díla	6-7
2.	Výběr média	7
2.1.	Litografie	7
2.2.	Tisk z výšky	7-
3.	Proces tvorby	8
3.1.	Vlastnosti techniky	8
3.2.	Positiva litografie ze dřeva	8-9
3.3.	Negativa litografie ze dřeva	9-10
4.	Estetika sídliště	10
5.	Popis výsledného souboru	10-11
	Závěrem	12
	Resumé	13

Úvodem

Účelem souboru grafických listů "BETON" je především nahlédnutí do současného života na sídlišti. V mém případě je to konkrétně sídliště Skalka, ale dá se aplikovat na život v kterémkoliv sídlišti. Celé téma se týká místa, kde jsem vyrůstala, tak jako mnoho dalších pražských dětí. Součástí tohoto projektu je i sešit s doprovodnými ilustracemi a dalšími kresbami k tématu. Cílem mé bakalářské práce je především zpostředkovat divákovi mé pozitivní zkušenosti ze sídliště a předvést rozmanitost tisku ze dřeva.

1. Motivace k výběru tématu

Bohužel nemohu říct, že jsem měla o tématu mé bakalářské práce od začátku jasno. Už od minulého léta jsem přemýšlela nad nejrůznější náměty, které ale byly jen slepými uličkami. Nakonec mi ovšem otevřela oči a dovedla mě k tomu pravému tématu, které je mi nejbližší, až semestrální práce z předešlého semestru, kterou byl zpěvník písní kapely Trio Peleshando mého strýčka. Ilustrování písní, jejichž děj je situován na sídlišti, mi poskytl solidní základnu k mé následující tvorbě. Děje písní se točí okolo dospívání na sídlišti v osmdesátých až devadesátých letech. Texty jsou plné násilí, krve a vražd odehrávajících se na vlakových kolejích, ve školách a samozřejmě v panelácích. Na druhou stranu jsou tu ovšem i písně povznášející lásku k místu, kde všichni členové kapely vyrůstali.

1.1. Koncept díla

Jak u zpěvníku, tak zde jsem chtěla vystihnout jak surovost, tak krásu místa, ke kterému mám ve svém životě zatím to největší pouto. Postupně jsem se tak nechala více a více unášet mou fascinací kontrastů na sídlišti. Zpěv ptáků a hukot aut z Pražského okruhu, oranožové nedopalky od cigaret v trávě vedle bílých sedmikrásek, vrabčáci ukrývající se pod výfukem zaparkovaného auta, nejrůznější barvy oken panelového domu i uprostřed noci a nebo jen základní protiklad betonové krabice a stromu. Takové rozpory mě hnaly na další procházky se psem, které se mi staly každodenním zdrojem motivů.

Dále jsem kladla velký důraz zasazování samotných obyvatel do motivů. Pokládala jsem za důležité, aby byl soubor co se týče motivů rozmanitý Proto jsem také na

nejmenší formáty A6 kreslila hlavně detaily, na dřeva velikosti A4 typické pohledy na ulice, sídlištní náměstí apod.. a na největší A3 překližky jsem kreslila široké pohledy na paneláky nebo třeba supermarket Tesco, kde jsem se snažila o to vystihnout, jak jsou figury oproti panelákům malé.

2. Výběr média

2.1. Litografie

Už dlouho je pro mě důležitým výrazovým prostředkem v ilustraci kresba tuší a její následné rozmývání. Nejrůznější tóny sytosti černé tuše, ladně plujících po papíře se mi staly nedílnou součástí vyjadřování stínů, situací nebo emocí v mých námětech. V druhém ročníku jsem se tak zabývala možnostmi lavírování kresby v grafice. Nejvhodnějším médiem se ukázala být litografie, která ovšem má v tomto případě také svá omezení týkající se hlavně možnosti tisknutých odstínů. S lavírováním na kámen jsem si musela dávat pozor na každý tah a maximálně se soustředit, aby nanesená tuš neztratila svůj půvab.

2.2. Tisk z výšky

Dále byla pro mou tvorbu důležitá také technika tisku z výšky, kde byla pro mě vždycky sympatická možnost dávat do matric sílu a energii ve fyzické formě rovnou při procesu zpracovávání matrice. V kontrastu s precizní litografií byl surovější linoryt či dřevoryt příjemnou změnou. Takže při rozhodování ohledně bakalářské práce jsem nejen tápala nad tématem, ale později jsem se nemohla ani rozhodnout nad samotnou grafickou technikou. Z čista jasna jsem si

vzpomněla na kompromis mezi litografií a dřevorytem - litografií ze dřeva také známou jako mokulito.

3. Proces tvorby

3.1. Vlastnosti techniky

Ze začátku jsem si prošla mnoha stádii pokusů a omylů, které ale později jen umocnily prostou radost ze zvládnutí techniky. Po nejistých začátcích se mým záměrem stalo využití tří hlavních vlastností, které mi technika poskytla. Těmi jsou mastná kresba pro chemický tisk, dřevořezba pro tisk z výšky a všudypřítomná struktura dřeva. Kresba byla prováděna asfaltovou litografickou tuší na pětivrstvou řezbářskou překližku z břízy. Do ní jsem po provedení kresby ryla řezbářskými rydly, ale i rydly na linoryt. Tisky jsou poté tištěny na satinýrce pouze černou barvou na různé formáty. Řezba se v souboru nachází méně díky všudypřítomné kresbě dřeva, která tisku i na nepokreslených částech ve výsledku dává nádech světle šedé. Vše vyryté má nakonec jedinou opravdovou bílou barvu po vytištění. Díky tomu jsem začala považovat za velmi důležité šetřit s tímto maximálním světlem v celém souboru.

3.2. Positiva litografie ze dřeva

Jednou z mnoha nesporných pozitiv této techniky byla pestrá výrazovost v ohledu odstínu lavírované kresby tuší, která ve výsledku předčila možnosti lavírování na litografickém kameni. Oproti kameni jsem nemusela mít permanentně strach, o to jestli se světlejší prvky kresby opravdu budou tisknout nebo zdali je spálím leptem. Dále

tady byla nesmírně důležitá rozmanitost tónů naředěné tuše, které byli i v těch nejsvětějších variantách dobře vidět na tisku. Tato výhoda pravděpodobně tkví ve faktu, že dřevo oproti kameni nemá smysl leptat. V zásadě se tak litografie ze dřeva při tisku chová jako nevyleptaný kámen. To může někoho odradit, ale pro mě to byla jen další výzva, která mě poháněla kupředu. V neposlední řadě je zde kresba samotného dřeva, která se jak už bylo řečeno, projevuje i na nepokreslených částech v celém formátu matrice. Můj vedoucí ateliéru, profesor Mikoláš Axmann mi jednoho dne při e-mailové konzultaci: "Je to výraz nezaměnitelně propojující dřevořz a litografii." Tento výrok mě utvrdil v rozhodnutí použít tuto techniku při tvorbě mé bakalářské práce.

Každé dřevo nese absolutně jinou kresbu letokruhů. Toto sebou přináší fakt, že každá matrice se bude tisknout trochu jinak na základě toho v jaké hustotě rostly letokruhy za sebou. Pokud měl strom špatné podmínky k životu jeho letokruhy na výsledné překližce budou mít čím dál menší rozestupy, dřevo bude tvrdší, bude se do něj hůře rýt atd. Díky této neustále se měnící veličině jsem byla vydána na milost a nemilost svým překližkách. Dokonce jsem měla dojem, že právě to dřevo je tady u mé práce pánem. Připadalo mi, že já jsem jen prostředník, tiskař, pouhý sluha, který se snaží zprostředkovat divákům krásu svého velmi náladového partnera.

3.3. Negativa litografie ze dřeva

Tímto se dostávám k úskalím techniky litografie ze dřeva. Většina lidí by nepřikládala moc velkou váhu věci, která se zničí po třech až pěti použitích. To ovšem není případ mé bakalářské práce. Zde jsem upřednostnila kvalitu před kvantitou. Jeden neopakovatelný moment, jen jediná

možnost dostat z matrice pouze to, co potřebuji. To mi stačilo. "Nejde o reprodukční techniku, ale výrazovou možnost. Přece nezrušíme polární záři jen proto, že ji neumíme průmyslově opakovat na Sahaře." Profesor Axmann mě opět svým výrokiem namotivoval k další a ještě odhodlanější práci.

Další už menší nevýhodou chemického tisku ze dřeva byla skutečnost, že bez silného tlaku, který je také potřeba na hlubotisk, se nic nevytiskne. Dále jsou zde faktory týkající se například toho jaký druh dřeva použijete, pokud použijete dostatečně mastné medium na kresbu a nebo jestli necháte matrici pod gumou dost dlouho.

4. Estetika sídliště

Při tvorbě přípravných kreseb jsem začala také přemýšlet nad jednoduchou a účinnou estetikou stále se opakujících obdélníkových oken, balkonů i samotných paneláků. Prvotní funkce byla jednoduchá výroba prefabrikovaných panelových buněk s rovnými stranami složených z obdélníků. Snažila jsem se ovšem v myšlenkách jít za rámec funkcionalismu. Proč mi vlastně klasické socialistické paneláky připadají krásné? Jednou z prvních věcí, které jsem si všimla bylo to, že veškeré kompozice okenních rámců v mém pokoji a i celém panelovém domě, byly zkonstruovány na zlatý řez. Tento ideální proporční poměr stran, který je znám už od renesance, jakožto nejspíš jediná estetická myšlenka za závojem designu podléhajícího funkci, podle mě skutečně na jednu stranu pomohla panelákům působit přívětivěji a méně chladně.

Dále je pro mě důležitý fakt, že spousta sídlišť díky panelákům, které shlukují velké množství lidí do relativně malých kvádrů, má pak prostor na zeleň. Nemluvě o tom,

že sídliště se často nacházejí na okrajích měst, kde už se třeba může nacházet nějaký ten les, příměstské louky, park a nebo v mém případě malá bažina. Tento protiklad železobetonu s přírodou jsem pak v každém motivu zachytila v menší či větší míře.

5. Popis výsledného souboru

Konečný soubor obsahuje grafiky ve formátech matric A6, A4 a A3. Díky tomu je soubor velmi rozmanitý, nejen formátově, ale i po stránce námětů nebo kombinování dřevorytu a lavírované kresby. Díky této pestrosti jsem neviděla jinou možnost než-li tisknout tento grafický celek pouze černou barvou, která zároveň dala vyniknout všem odstínům naředěné tuše.

Doprovodem k hlavnímu souboru je pak ještě sešit barevných sídlištních kresbem, které jsou kresleny nejrůznějšími pastelkami, fixami, tužkou a nebo třeba tuší. Fuguje jako komické odlehčení od vážnějších černobílých motivů.

Závěr

Tento projekt mi pomohl k velkému osobnímu rozvoji a obohatil mě jak po stránce psychické tak technické. Kresby v celém souboru jsou jednoduchými výjevy z prostředí sídliště, které se dřevo a já snažíme ukázat divákovi. Všechny grafiky provází láska k místu, na kterém jsem vyrůstala a žila většinu svého života. Uvědomuji si, že tato náklonost k betonovým "králíkárnám" může být zapříčiněna jakousi dětskou nostalgií. Ta si ze vzpomínek bere jen to krásné a nebere v potaz nic negativního. Tyto naivní pocity společně s znovu nalezenou touhou objevovat nová zákoutí a detaily schované mezi panelovými domy dala dnes vzniknout mému drahocennému souboru grafik.

Resumé

This project helped me to develop in my personal development. It also enhance me mentally and physically. Prints in whole file are simple scenes from the environment of my housing estate, which I am trying to mediate to viewer: All prints are connected with love to place, where I grew up and lived for most of my life. I am aware of fact that my affection for concrete "rabbits housing estate" can be caused by a kind of childish nostalgia. It takes only the beautiful from the memories and does not take into account anything negative. These naive feelings, together with a rediscovered desire to discover new nooks and crannies hidden between prefabricated houses, gave rise to my precious collection of graphics today.

Seznam doporučené literatury:

KREJČA, Aleš. Techniky grafického umění: průvodce pracovními postupy a dějinami originální tiskové grafiky. Praha: Artia, 1981. ISBN 80-7151-638-8.

TOMEŠ, M. J. Oskar Kokoschka. Praha: Odeon, 1988. ISBN 01-503-88.

AUGUST, L. H. Jiří Trnka. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1050-5.

LICHAČOV, LARINOVÁ, PUŠKARJOV. Novogorské ikony, 12.-17. století
Praha: Odeon, 1984. ISBN 01-513-84.

PETERAJOVÁ, Ludmila. Albín Brunovský: Tatran, 1990. ISBN 80-222-0155-3

MITCHINSON, David. Henry Moore, Plasty a myšlenky kolem nich.
Praha: Odeon, 1985. ISBN 01-524-84.

- Příloha 1
Počáteční kresba na dřevo
- Příloha 2
Hotová kesba připravená na tisk
- Příloha 3
Proces válení barvy
- Příloha 4
Proces tisku matrice na satynýrce
- Příloha 5
Pohled na improvizovanou dílnu v hale školy
- Příloha 6
Hromada vytištěných matrice
- Příloha 7
Porovnání hotové matrice s výsledným tiskem - dřevěná matrice
- Příloha 8
Porovnání hotové matrice s výsledným tiskem - vyhotovený tisk
- Příloha 9
Ukázka litografie ze dřeva - Bilbord
- Příloha 10
Ukázka litografie ze dřeva - Konečná, Skalka
- Příloha 11
Ukázka litografie ze dřeva - sJižní spolka
- Příloha 12
Fotodokumentace z procházky za náměty s průvodcem
- Příloha 13
Fotodokumentace z procházky za náměty pro závěrečnou práci
- Příloha 14
Fotodokumentace domovského panelového domu

Příloha 1

Příloha 2

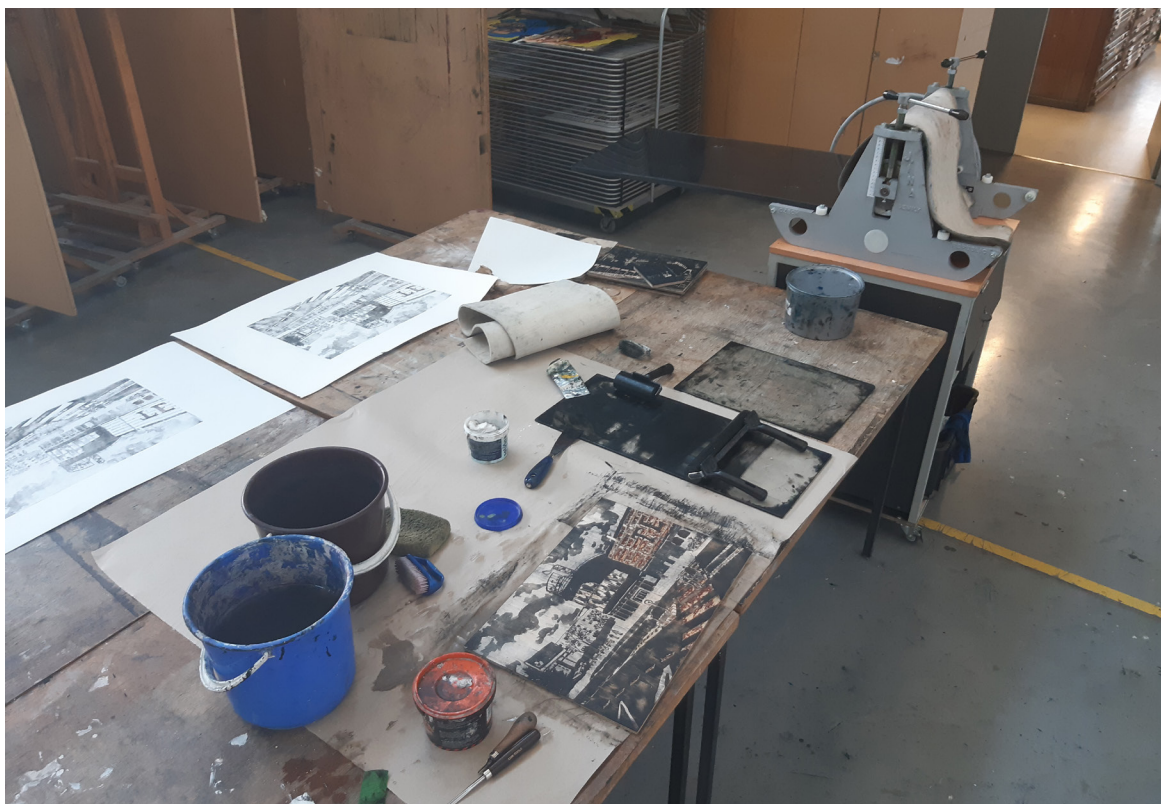
Příloha 3

Příloha 4

Příloha 5

Příloha 6

Příloha 7

Příloha 8

Příloha 9

Příloha 10

Příloha 11

Příloha 12

Příloha 13

Příloha 14